



FORSKNING I PÆDAGOGERS
PROFESSION OG UDDANNELSE

Redaktionelt

Pædagogik og handicap

<https://tidsskrift.dk/FPPU>

FPPU | vol. 2 | no. 1 | 2018

issn 2446-2810

Dette nummer af FPPU indeholder fem artikler indenfor temaet *Pædagogik og mennesker med handicap*. Det er med velberådet hu, at redaktionen har valgt netop det tema til tidsskriftets tredje nummer. Socialpædagogisk arbejde med mennesker med handicap er et stort arbejdsfelt, hvor (social)pædagoger har gjort sig gældende i mange år. Socialpædagogiske tilgange har med succes erstattet eller suppleret medicinske og sundhedsfaglige tilgange med et pædagogisk fokus på det gode liv, deltagelse, medborgerskab og inklusion. Men selvom socialpædagogikken har haft stor betydning for indsatsen for mennesker med handicap, og der gennem tiden også har været politisk opbakning til de socialpædagogiske tilgange, er det ikke et felt, der har nydt den store akademiske bevågenhed. Socialpædagogik er eksempelvis ikke institutionaliseret som en disciplin med et professorat og et institut på noget dansk universitet. Følgelig er det begrænset, hvor meget originalt udviklings- og forskningsbaseret litteratur, der findes om området.

Med temanummeret ønsker vi at sætte fokus på det pædagogiske arbejde med mennesker med handicap for at bidrage til, at der bliver mere forsknings- og udviklingsbaseret litteratur tilgængeligt. Det er derfor glædeligt, vi kan præsentere fem artikler i dette nummer, der – hver for sig og sammen – vidner om et forskningsfelt, som tematiserer væsentlige pædagogiske spørgsmål og etiske dilemmaer. Det redaktionelle arbejde med at samle bidrag til temanummeret har imidlertid også bekræftet, at feltet omkring det pædagogiske arbejde med mennesker med handicap kun i ringe omfang er genstand for akademisk interesse. Det kan siges at blive båret af enkelte forsker-ildsjæle, snarere end af etablerede forskningsmiljøer på universiteter og professionshøjskoler i dansk kontekst. Antallet af modtagne artikelforslag har ikke været stort, og især voksen-handicap området er kun i beskedent omfang repræsenteret. Det kan skyldes tilfældigheder, men det er tankevækkende, at der også i Tidsskrift for Socialpædagogiks 20-årige historie kun er publiceret 20 artikler om dette felt, mens et opslag på UCviden giver endnu færre resultater. Ifølge en kortlægning fra SFI i 2011 ville man formodentlig få nogenlunde samme resultat på de danske universiteter (Bengtson og Stigaard 2011). Arbejdet med temanummeret rejser derfor spørgsmålet, om professionshøjskolens forsknings- og udviklingsafdelinger såvel som universiteterne har rammer til at give socialpædagogikken og handicapområdet den opmærksomhed, som det har brug for? Og således også om der i eksterne forskningsfonde og udviklingsbevillinger fra styrelser, ministerier mv. er et klart nok fokus på, at der her er et felt, der ikke er tilstrækkeligt belyst?

Temanummerets artikler om Pædagogik og handicap har alle det til fælles, at de bringer empiriske fund og begreber i spil, der peger på den pædagogiske betydning af det aktuelle samspil, som mennesker med handicap er involveret i.

Christina Holm Poulsen demonstrerer i artiklen *Handicap som vanskeliggjort deltagelse*, hvordan en udforskning af hverdagssituationer i skolen kan bidrage med praksisnær viden, der henleder opmærksomheden på, hvordan det aktuelle

samspil og den aktuelle fælles-skabelse får betydning for et barns vanskeligheder og muligheder for deltagelse. Dette belyses gennem casen om Sofie, hvor det belyses og diskuteres, på hvilke måder handicap i form af en diagnose får betydning for Sofies deltagelse i skolens faglige og sociale fællesskaber. Forfatteren argumenterer for, at undersøgelser af den konkrete kontekst giver en viden, som kan fungere som et alternativt perspektiv til og en væsentligt udfordring for den diagnostiske viden, som ellers kan opfattes som et afgørende grundlag for pædagogiske handlinger.

I *Struktureret pædagogik og relationspædagogik i arbejdet med unge med autisme og udfordrende adfærd* finder Anne Breumlund, Inger Bruun Hansen og Grit Niklasson frem til, at en struktureret pædagogisk tilgang og et adfærdsregulerende belønningssystem kan forandre de unges praktiske færdigheder i hverdagen, men også, at de med denne tilgang ikke opnår bedre sociale relationer og trivsel. Såvel medarbejdere, pårørende og de unge selv oplever, at de unge er isolerede og ensomme. Artiklen viser, at et for snævert fokus på struktur og ydre styring skaber begrænsninger for såvel medarbejdere som beboere, hvilket peger på at den strukturerede tilgang må afbalanceres af en relationsorienteret tilgang.

Chalotte Glintborg og Dorthe Birkmose udforsker i artiklen: *Hvis man havde set mig som menneske fremfor bare min skade* fortællinger og diskurser om personer med erhvervede hjerneskader. Forfatterne finder frem til, at det, de kalder et indefra-perspektiv: den handicappedes oplevelse af sig selv, sit liv og erhvervede handicap, risikerer at blive overset af professionelle indenfor hjerneskaderehabilitering, og at personen med hjerneskade derfor risikerer ikke at blive mødt som et myndigt individ.

Britta Nørgaard har i artiklen *Min pædagog og mig – Hvordan oplever jeg “min pædagog”?* fokus på netop hvordan mennesker med livslang afhængighed af pædagoger og andre professionelle oplever og erfarer mødet med professionelle. Denne forskningsmæssigt stærkt oversete gruppe menneskers erfaringer og tanker om mødet vises gennem levende interviewudskrifter, der fænomenologisk læses og forstås med socialfilosofiske begreber og perspektiver. Artiklens helt gennemgående pointe er, at mennesker med nedsatte intellektuelle funktionsevner gør sig mange tanker om professionelle, og at disse erfaringer og tanker kan give væsentlige indsigter om, hvilke kompetencer, pædagoger og andre professionelle må besidde. Artiklens afslutning rejser derfor spørgsmål og perspektiver om pædagoguddannelsen og de kompetencer, som udvikles og efterspørges der.

Den sidste artikel indenfor temaet Pædagogik og handicap hedder *Bevægelse i specialpædagogisk undervisning – en fænomenologisk undersøgelse af bevægelens betydning for læring og udvikling*. Forfatterne Thomas Bille, Mette Schmidt og Göran Krantz argumenterer i artiklen for, at politiske ambitioner om at inkludere

bevægelse i skoleundervisningen er vanskelige at føre ud i praksis og i særlig høj grad i specialundervisningen. Artiklen belyser, hvordan specialundervisningen på Skolehjemmet Marjatta benytter varierede former for bevægelse i undervisningen og viser, hvordan det har betydning for elevernes udvikling og læring, også når det gælder elever med funktionsnedsættelser. Forfatterne argumenterer for, at der er brug for mere holistiske forståelser af bevægelse i skolen, som kan rejse nye pædagogiske perspektiver på, hvordan bevægelse kan integreres meningsfuldt i undervisning i forskellige pædagogiske situationer.

Forskning i pædagogers profession og uddannelse modtager og publicerer også artikler udenfor tema. I dette nummer kan vi præsentere tre artikler udenfor tema: to, der vedrører daginstitutionsområdet og én, der handler om pædagoguddannelsen.

Artiklen *Professionalismens spændingsfelt. Om principledet professionalisme i udviklingen af den pædagogiske læreplan i dagtilbud* af Naja Fibiger Hansen og Peter Møller Pedersen handler om en yderst aktuell problematik. Hvordan kan pædagoger arbejde med et politisk initiativ 'Den styrkede pædagogiske læreplan' på en måde, som både er professionel og pædagogisk meningsfuld? Spørgsmålet stilles med inspiration fra den britiske professionsforsker Ivor Goodson, som efterspørger en ny form for professionalisme 'Principledet professionalisme'. Principledet professionalisme rummer en bestræbelse på at overkomme en dikotomisk professionsforståelse, hvor professionalitet enten bliver til teknisk udførelse eller til lokal prakticisme. Forfatterne har arbejdet med professionscirkler i samarbejde med to daginstitutioner i Aarhus Kommune som led i et forsknings- og udviklingsarbejde, der dels eftersøgte empiriske spor af en principledet professionalisme, dels søgte at udvikle tilgange til at understøtte og fastholde de professionelle fagpersonlige engagement i et åbent samarbejde med omverdenen. Artiklen præsenterer bl.a. en tankefigur, som er udviklet i projektet, og som kan bruges i den løbende refleksion i det pædagogiske arbejde og som grundlag for en løbende dokumentation og evaluering af praksis.

Artiklen *Legende samspil, frihed og rammer i det pædagogiske miljø. Narrative strukturer giver orienteringspunkter i hverdagen* af Anette Boye Koch og Hanne Hede Jørgensen tager udgangspunkt i et forskningsprojekt om 'Det gode børnemiljø'. Med udgangspunkt i en narrativ analyse af et fortællerværksted belyses, hvordan pædagoger og børn sammen udvikler narrative strukturer, som de bruger til at navigere i et institutionsliv, hvor meget foregår på én gang og på flere niveauer. Artiklen diskuterer, hvordan pædagoger kan anvende narrative strukturer til at skabe et *godt pædagogisk miljø*, hvor 'det gode' knyttes til børns muligheder for deltagelse i hverdagslivet, mens 'det pædagogiske' knyttes til pædagogers evne til at være både legende og rammesættende i deres samspil med børn.

Den sidste artikel i dette nummer af FPPU hedder *"Intet er givet på forhånd"*. Om kunst, æstetiske læreprocesser og studerendes identitetsdannelse i pædagoguddannelsen og er skrevet af Julie Borup Jensen. Artiklen henter sit empiriske grundlag i et aktionsforskningsbaseret udviklingsprojekt på en dansk professionshøjskole, hvor en gruppe undervisere har eksperimenteret med egen undervisning ved at inddrage kunstneriske værker og metoder i forskellige undervisningsforløb. Artiklen argumenterer med æstetiske og sociokulturelle læringsteorier for, at kunstinddragelse i undervisningen har betydning for de studerendes refleksionsmuligheder og meningssskabelse i spændet mellem personlig erfaring og professionens sprog, begreber og teorier.

Inden vi giver ordet til artiklerne i tidsskriftet, vil vi orientere vores læsere om nogle få, men for tidsskriftet væsentlige beslutninger, som kommer til at præge de kommende år. Helt afgørende er det, at tidsskriftets fortsatte drift nu er sikret af Pædagoguddannelsens Ledernetværk i de kommende år. Vores styregruppe omdannes til et redaktionsråd, der følger og bidrager til diskussioner om den redaktionelle linje og -udvikling. En meget væsentlig udvikling, der skal følges de kommende år, er, at vi fra næste nummer overgår til en mere åben review-proces, hvor forfattere og reviewere ved, hvem hinanden er. Vi følger dermed en spirende trend, der anerkender, at der indenfor kultur- og humanvidenskaberne er en levende og vedvarende diskussion om kriterierne for god forskning. Vi ønsker som tidsskrift at tage højde for, at der kan være forskellige kriterier og vurderinger i spil i vurderingen af artikler, som ikke kan afgøres under henvisning til et hierarki af specifikke og entydige kriterier. Vi ønsker derfor at understøtte samtalen blandt fagfæller om god pædagogisk forskning og kriterierne herfor.

Litteratur

Bengtsom, S.; Stigaard, B.L.(2011): *Kortlægning af handicapforskning i Skandinavien og Storbritanien med udgangspunkt i forskningsmiljøer*, Kbh: SFI, 11:23.